

Situace a situovanost

Významy slov „situace“ a „situovanost“ si zaslouží naší bedlivé pozornosti a také náležitých rozborů či analýz. Obojí má totiž stránku předmětnou (event. zpředměťující stránku, což záleží na chápání vzniku a povahy ‚situace‘), ale i ne-předmětnou (a to i když ona nepředmětná stránka není vztažena k příslušnému subjektu jako jeho vlastní „nitro“). A to eo ipso znamená, že situace nemůže být zcela zpředmětněna, tj. pochopena a vylíčena „objektivně“ resp. jako „objektivní“. Situace znamená vždy situovanost něčí, nějakého subjektu (a každý subjekt je non-objekt, tj. má vedle předmětné, zpředmětnitelné stránky také stránku ne-předmětnou, tj. nezpředmětnitelnou, a pokud tato stránka je přece jen zpředmětněna, znamená to vždycky chybu, omyl, eventuelně mystifikaci). Celá problematika „situace“ a „situovanosti“ je úzce spjata s problematikou tzv. „osvětí“ („vlastního světa“ či „přivlastněného světa“, ve smyslu von Uexküllova termínu „Umwelt“, případně Petersenem zavedeného termínu „Eigenwelt“). Přístup „pouze zvenčí“ (bližší vymezení této charakteristiky je ovšem nutné, neboť každý přístup je aktem nějakého subjektu, a žádný subjekt nepřistupuje „pouze zvenčí“) nechává vyvstat pouze vnější stránku „osvětí“, čímž ovšem osvětí redukuje na „okolí“ resp. na zjistitelné „předměty“ v blízkosti určitého „subjektu“ (přičemž ovšem sám tento „subjekt“ je degradován na pouhý „objekt“). „Situovanost“ takto zpředmětněného „subjektu/objektu“ je pak redukována na výčet dalších předmětů, které mohly být rozpoznány v jeho blízkém okolí. Vše se tak stává záležitostí nepravé „relativity“, neboť se zcela odhlíží od skutečné, pravé situovanosti onoho „subjektu“ (jež je založena či spíše generována jeho aktivním reagováním na jeho již více nebo méně přivlastněné okolí) a „vztahuje“ vše k sobě jakožto k pozorovateli. Ona „nepředmětná“ stránka situace je tedy „organizována“ a „druhotně (nepravě) integrována“ na jedné straně samotným situovaným subjektem, ale na druhé straně zcela jiným subjektem pozorovatele a posuzovatele. Obojí lze od sebe odlišit pouze v omezené míře, protože ve skutečnosti (zvláště v případě živých bytostí) je i ze strany pozorovatele a posuzovatele (vlastně subjektu aktivně reagujícího) reagováno nejen na to, co může být zpředmětněno, n zvrž také na chování onoho „situovaného“ subjektu a tedy v jisté míře i na jeho vnitřní, nepředmětnou stránku. Platí totiž, že oba subjektu, jak ten primárně „situovaný“, tak ten druhý, „přistupující“, jsou situováni nejen ve svém osvětí, nýbrž nějak i v osvětí toho druhého (a každého dalšího), a že jsou podle své úrovně lépe ne hůře připravení reagovat nejen na své předmětné stránky, nýbrž i na ty nepředmětné, takže se jejich situovanosti (a situace) navzájem prostupují a prolínají.

(Písek, 060308-2.)